

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Anadolu Ağzlarında Ünsüz Türemesi Tespitleri Üzerine Bir İnceleme A Study on Consonant Derivation Detections in Anatolian Dialects*

Bahtiyar BAHŞI

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
bahtiyar.bahsi@inonu.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-4450-8351

Öz: Ses bilgisi, dilin seslerini, bir dile ait ses yapılarını, ses kurallarını ve bu seslerde görülen değişimleri incelemektedir. Ses bilgisinin incelediği ses olaylarından biri de ünsüz türemesidir. Bir kelimenin aslında bulunmayan bir ünsüzün ortaya çıkmasına ünsüz türemesi adı verilir. Ünsüz türemesi ön ses türemesi, iç ses türemesi ve son ses türemesi olmak üzere üç şekilde gerçekleşir. Ağzlar, bir dile ait fonetik ve morfolojik özelliklerin tespit edilmesinde çok önemli rol oynamaktadır. Bu amaçla yapılan bu çalışmada Anadolu ağzlarına ait eserleri inceleyerek ağzlardaki ünsüz türemesi örneklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda taranan eserler seçilirken Anadolu ağzları ile ilgili tasnifler göz önünde tutulmuştur. Çalışmada bu tasniflerde yer alan ana gruplar ile her bir grubun alt grubuna ait belirli ağzlar yer almaktadır. Çalışmada tarama yöntemi esas alınmıştır. Anadolu ağzları ile ilgili tasniflerde belirtilen Batı grubu ağzlarından (Malatya, Uşak, Edirne, Nevşehir ve Ordu) Doğu grubu ağzlarından (Keban-Baskil-Ağın, Erzincan, Kars, Erzurum, Urfa) ve Kuzey Doğu grubu ağzlarından (Rize ve Trabzon) olmak üzere toplamda on iki eser incelenmiştir. Çalışmada bu ağzların tercih edilme nedeni bunlara yönelik yapılan çalışmalarda ünsüz türemesinin ayrı bir başlık altında incelenmiş olmasıdır. Elde edilen bulgulardan hareketle ünsüz türemeleri üç başlık altında tasnif edilerek tablolar şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonunda tespit edilen ünsüz türemelerinde ortak olan ses türemeleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Anadolu Ağzları, Ünsüz Türemesi.

Abstract: The emergence of a consonant that does not actually exist in a word is called consonant derivation. Consonant derivation occurs in three ways, namely, pronoun derivation, inner sound derivation, and final sound derivation. This sound phenomenon is more common in dialects. This study aimed to determine the consonant derivation examples in the dialects by examining the works belonging to the Anatolian dialects. For this purpose, while selecting the scanned works, the classifications related to Anatolian dialects were taken into consideration. In the study, there are main groups in these classifications and certain dialects belonging to subgroups of each group. From the Western group dialects (Malatya, Uşak, Edirne, Nevşehir and Ordu) specified in the classifications related to the Anatolian dialects, from the Eastern group dialects (Keban-Baskil-Ağın, Erzincan, Kars, Erzurum, Urfa) and from the North Eastern group dialects (Rize and Trabzon). The reason why these dialects were preferred in the study is that consonant derivation was examined under a separate heading in the studies conducted on them. Based on the findings, consonant derivations were classified under three headings and their derivations were shown in tables.

Keywords: Language, Anatolian dialects, consonant derivation.

*Bu çalışma 02-04 Kasım 2017 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi tarafından Malatya'da düzenlenen IX. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulmuş bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş tam metnidir.

Geliş Tarihi:11.03.2022

Kabul Tarihi:05.08.2022

Yayın Tarihi:31.08.2022

Atıf: Bahşi, B. (2022). Anadolu ağzlarında ünsüz türemesi tespitleri üzerine bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 619–627. Doi: 10.33437/ksusb.1086536.

GİRİŞ

Korkmaz (2007: 151) Eski Anadolu Türkçesi veya Eski Türkiye Türkçesi diye adlandırılan yazı dilinin Anadolu ve Rumeli bölgesinde Oğuz-Türkmen lehçesi temelini esas alarak geliştiğini ve 13-15. yüzyıllar arasını kapsadığını belirtir. Eski Anadolu Türkçesi Anadolu'ya göç eden Oğuz dillerinin çeşitlilikleri bakımından Anadolu ağızlarının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca Korkmaz (2007: 641) bu durumun ses bilgisi, şekil bilgisi ve kelime hazinesi bakımından birbiriyle ortaklaşan temel özellikler yanında ağız ayrılıklarından kaynaklanan farklı birtakım özelliklerin yer almasına yol açtığını ifade eder. Bu doğrultuda Eski Anadolu Türkçesi dönemine dayanan Türkiye Türkçesinin konuşulduğu sahalarda varlığını sürdüren ağızlar topluluğuna Anadolu ağızları denmektedir.

Anadolu ağızlarına ait ilk çalışmalar yabancı araştırmacılara aittir. İlk sınıflandırma İ. Kúnos ve ilk yerli sınıflandırma ise Caferoğlu (1994) tarafından yapılmıştır. Karahan (1996) tarafından hazırlanan sınıflandırmada ise Anadolu ağızları ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi ölçütleri kullanılarak gruplara ayrılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre ağızlar Doğu Grubu Ağızları, Kuzeydoğu Grubu Ağızları, Batı Grubu Ağızları olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır.

Türkçede 8'i ünlü, 21'i ünsüz olmak üzere toplam 29 harf bulunur. Fakat Anadolu ağızlarında ses birimlerinin sayısı artmaktadır. Sağır'ın (2002) yılında yapmış olduğu araştırmada Anadolu ağızlarında 61 ünsüzün varlığını tespit etmiş ve toplamda 82 ünsüzün kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca Anadolu ağızlarında yer yer çeşitli ses olaylarına da rastlanmaktadır. Bu ses olaylarından biri de *ünsüz türemesidir*.

Ünsüz türemesiyle ilgili birçok tanım yapılmış olup bu ses olayı çeşitli nedenlere bağlanmıştır. Koç (2010: 291), önseste, içseste ya da son seste bir ünsüzün ortaya çıkması olarak tanımlarken; Banguoğlu (2007:67-68) "Sesdeş Türemesi" başlığı altında meydana gelen türemeleri ön türeme ve iç türeme olmak üzere iki ana başlık altında inceleyerek türemenin meydana geldiği kelimeleri belirtmiştir. Korkmaz (1994: 101) Türkçede ön türeme dışında kalan bir ünsüz türemesi olayının varlığından bahsederek iç ve son seslerde ve "d, t, n, m, b, p" türemeleri şeklinde kendini gösteren bu türemenin nedenini genel olarak ünsüzlerin boğumlanma hareketleri arasındaki senkronizmin bozulmasına bağladığını ifade eder.

Sağır (2002: 70-72) genellikle yabancı kökenli kelimelerde görülen ses türemesi olayı en az çaba yasası ve özellikle alıntı kelimelerin Türkçenin ses yapısına uydurulma çabasıyla ortaya çıktığını belirtir. Araştırmacı Türkçede ünsüzle biten bir heceden sonra "r, n, c, ç, l, s, z" ünsüzleriyle başlayan bir hece geldiğinde arada düz-dar ya da yuvarlak-dar ünlü türemesinin görüldüğünü belirtir.

Türkiye Türkçesi ağızlarında ünsüz türemesi ön seste, iç seste ve son seste farklı nedenlerden dolayı oluşmaktadır. Alan yazında ünsüz türemesinin nedenleri şu şekilde belirtilmiştir:

1. Yan yana gelen seslerin boğumlanması sırasında sesler arasındaki farkları gidermek ve boğumlanmayı kolaylaştırmak ya da bir sestem diğere geçerken meydana gelen boşluğu kapatmak için ünsüz türemesi meydana gelmektedir (Eckmann, 1988).
2. Uzun ya da vurgulu bir ünlü kısılırken oluşan ses dengelemesi esnasında ünsüz türemesi meydana gelmektedir (Tekin, 1975).
3. Ünsüz türemesi anlamı kuvvetlendirme, kelimeyi daha vurgulu söyleme ve pekiştirme kaynaklı da olabilir (Üstüner, 2003; İlhan, 2009; Korkmaz, 1994).

Anadolu ağızlarında yukarıda belirtilen sebeplerden kaynaklı oluşan ünsüz türemeleri, ağızlarda farklı seslerde ve farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Anadolu ağızlarında ünsüz türemesinin hangi şartlarda ve nasıl gerçekleştiğini tespit etmek, Anadolu ağızlarındaki ünsüzlerin hangi niteliklere bağlı olarak türediğini ve bu türeme olayının hangi ünsüzlerde yaygın olup olmadığını belirlemektir. Sözcüğün ön, iç ve son sesinde meydana gelen türemeleri tespit ederek bir sonuca ulaşmaktır. Bu amaçla taranan eserler seçilirken Anadolu ağızları ile ilgili tasnifler göz önünde tutulmuştur. Çalışmada bu tasniflerde yer alan ana gruplar ile her bir grubun alt grubuna ait belirli ağızlar yer almaktadır. Anadolu ağızları ile ilgili

tasniflerde belirtilen Batı grubu ağızlarından (Malatya, Uşak, Edirne, Nevşehir ve Ordu) Doğu grubu ağızlarından (Keban-Baskil-Ağın, Erzincan, Kars, Erzurum, Urfa) ve Kuzey Doğu grubu ağızlarından (Rize ve Trabzon) olmak üzere toplamda on iki eser incelenmiştir. Bu ağızların tercih edilme sebebi her birinin farklı bir ağız grubunu temsil ediyor olması ve bu ağızlara yönelik yapılmış çalışmalarda ünsüz türemesinin ayrı bir başlık altında incelenmiş olmasıdır.

Bu çalışmada tarama yöntemi esas alınmıştır. Elde edilen bulgular tablolar şeklinde gösterilmiştir. Bu bulgulardan hareketle ünsüz türemeleri üç başlık altında tasnif edilmiştir. Ünsüz türemesiyle ilgili ağızlardaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır

Araştırmada veriler incelenmiş ve tespit edilen ünsüz türemeleri tablolar halinde gösterilmiştir.

Araştırmada taranan eserlerin kısaltmaları şu şekilde belirtilmiştir: MİA: Malatya İli Ağızları, UİA: Uşak İli Ağızları, EİA: Edirne İli Ağızları, NYA: Nevşehir Yöresi Ağızları, OİYA: Ordu İli Yöresi

Ağızları, KBAYA: Keban, Baskil, Ağın Yöresi Ağızları, EYA: Erzincan Yöresi Ağızları, KİA: Kars İli Ağızları, EİA: Erzurum İli Ağızları, UMA: Urfa Merkez Ağızları, RİA: Rize İli Ağızları, TİA: Trabzon İli Ağızları.

BULGULAR

Batı Grubu Ağızlarında Ünsüz Türemesi

a) Malatya İli Ağızları

Ön Seste Türeme:

y-: *bi tene komşu rusyada yesir kalmıştı (MİA, s.347)*

n-: *ertesi günü işte ona şey diyolar duvah nevet onu da gene yemekli yapıyolar (MİA, s.326)*

ünsüz + ünlü türemesi: *hamamda başımızı killerdik sabunla da tiliflenirdik. (MİA, s.246)*

İç Seste Türeme

-y-: *böyrek işleri ne çeşit desen en özel misafirlerimize analı gızlı köfte (MİA, s.337)*

-n-: *herkesin tüfengi dabancası vardı (MİA, s.320)*

-h-: *bi sarma sardı yarım sahat dolandılar (MİA, s.269)*

-b-: *pambuh gibi olurdu (MİA, s.246)*

-r-: *kağırdı getirdim (MİA, s.242)*

-ş-: *yenışden babasyna gedyoh (MİA, s.331)*

-ğ-: *gorpeğimiz geder koycek toparlardı (MİA, s.66)*

Son Seste Türeme

-z: *oz zamanın hökmü tabi buğday yoh (MİA, s.298)*

-k: *söylim mi şimdik benim babam ben bi yaşındayken (MİA, s.323)*

-y: *şo ney ulan (MİA, s.376)*

-m: *böylem kuvvetli möhebbetten bağlanır (MİA, s.303)*

b) Uşak İli Ağızları

Ön Seste Türeme:

h-: *harık (su kanalı) (UİA, s.199)*

horda, yanaşamadım arada (UİA, s.345)

İç Seste Türeme

- k-: *hallaç pamuu gibi atılca* (UİA, s.293)
- n-: *ole çıkıp mencilide bole gonusmak isdiyom*(UİA, s.241)
- r-: *oda benim dāmerd va* (UİA, s.236)
- s-: *al bu yüzük* (UİA, s.318)
- ş-: *nüfos galabaşlaşdı, arazi daraldı* (UİA, s.259)
- y-: *böyrekle olurdun* (UİA, s.366)

Son Seste Türeme

- k: *şindik yarennig ilazım* (UİA, s.245)
- n: *bal oldu mu doldurdu mu bunu galin* (UİA, s.342)
- y: *garının biri dediy ki* (UİA, s.233)

c)Edirne İli Ağızları

Ön Seste Türeme

- h-: *haçız dediler yürüyün bakalım* (EİA, s.218)
- y-: *masereye aldı y'edirneyi* (EİA, s.123)
- galiçya'da yesir oldular* (EİA, s.223)

İç Seste Türeme

- n-: *o yemeklen her bi pomak'tan çeşint*(EİA, s.208)
- r-: *havruz vardı hall ağanın evinde* (EİA, s.218)
- y-: *küllükten kalbırı alaysın* (EİA, s.167)
- v-: *duva etmiş* (EİA, s.224)

Son Seste Türeme

- k-: *şindik kimimiz diti, erkekler de var ama*(EİA, s.202)
- m-: *mari avul dibine bilem çıkmadıla* (EİA, s.205)
- n-: *artıkın kaynata dana mı şeytçek, inek mi şeytcek* (EİA, s.160)

d) Nevşehir Yöresi Ağızları

Ön Seste Türeme

- d-: *peynir<pendir*(NYA, s.101)
- n: *bilenxih daharış gollarına hemen sahat gibin* (NYA, s.204)

İç Seste Türeme

- n-: *gayrın zabah oldu suya gedilecek* (NYA, s.139)
- t-: *bekit unutdumuuz olur* (NYA, s.132)

e) Ordu İli Yöresi Ağzları

İç Seste Türeme

h-: zaman ihtibariyle fatsiye getdi mi (OİYA, s.272)

-n-: elinde iki güvenç sesdiler elinde geliye (OİYA, s.252)

-r-: bi de şu merşinini çekicem (OİYA ,s.193)

-v-: duvası, duva yaparduk (OİYA, s.210)

-y-: yıykayolar, sabahleyin ya inan (OİYA, s.283)

Doğu Grubu Ağzlarında Ünsüz Türemesi

a) Keban, Baskil, Ağın Yöresi Ağzları

Ön Seste Türeme

y-: ben bir yızı takıp etTım (KBAYA, s.147)

h-: havlu falan efendma söyliyam (KBAYA, s.83)

v-: voltaynan, tornan balığı tutami (KBAYA, s.152)

İç Seste Türeme

-y-: ismail < ismayil(KBAYA s.56)

-m-: bi zompa onun anının çatına vürdım(KBAYA s.145)

-v-: bizim melmeketımıza bedduva ederler (KBAYA s.109)

-r-: ektim nohut bitti söğürT (KBAYA s.179)

-b-: pamuk < pambuh (KBAYA s.57)

Son Seste Türeme

m-: yohsam tek tek? (KBAY s.96)

b) Erzincan Yöresi Ağzları

Ön Seste Türeme

y-: ağır makineli yessir aliyolar (EYA, s.243)

h-: havya daER gülün hasıdur (EYA, s.398)

İç Seste Türeme

-y-: getmeye göynüm yoh (EYA, s.316)

-g-: getdi gaymahama Memmed (EYA, s.238)

-h-: sehen söyliyem (EYA, s.225)

Son Seste Türeme

y-: ney bu sorna öldi (EYA, s.208)

c) Kars İli Ağzları

Ön Seste Türeme

y-: Gapiyı yitdi, bir kevgürü bine odaya girdi (KİA, s.254)

h-: *var idim helbet var.* (KİA, s.218)

İç Seste Türeme

y-: *bizim ismayil, Gara Hasan* (KİA, s.177)

-r-: *biz bu ğartan nanu nemetini yedik* (KİA, s.202)

Son Seste Türeme

n-: *kimi < kimin* (KİA, s.242)

m-: *onun bacahları çünküm tuy bitün* (KİA, s.210)

d) Erzurum İli Ağızları

Ön Seste Türeme

h-: *ayva < hayva, eyvah < heyvah* (EİA, S.202)

y-: *aldat < yaldat, esir < yessir* (EİA, S.203)

Orta Seste Türeme

-r-: *çigit < çigirt, kağıt < kağırt* (EİA, S.203)

-b-: *pamuk < pambuh* (EİA, S.204)

-n-: *fişek < fişenk* (EİA, S.205)

Son Seste Türeme

m-: *megerim < megerim, defa < defam* (EİA, S.204)

n-: *aha < ahan, radyo < radyon* (EİA, S.204)

e) Urfa Merkez Ağzı

Ön Seste Türeme

h-: *halla halla... şahin kuş, nasıl tavug alyından çıhtı* (UMA, s.219)

Orta Seste Türeme

t-: *elide az daha hefiften sürterseyse ataş yandırmaz* (UMA, s.191)

-y-: *amelye ali ...bu sen atkar* (UMA, s.135)

Son Seste Türeme

m-: *belkim belkim ... yohsa diğer zaman* (UMA, s.134)

n-: *kendi kendini onlan eylenir* (UMA, s.149)

y-: *aney bunun ağzı açh* (UMA, s.187)

Kuzey Grubu Ağızlarında Ünsüz Türemesi

a) Rize İli Ağızları

Baş Seste Türeme

h-: *h'ancak gendi yemek, yemeumuzi hanc'ak teğmin edebiluyruk* (RİA, s.254)

y-: *yirakden bir eşik g'oreniyur* (RİA, s.280)

Orta Seste Türeme

-ğ-: *bağzen Alman turis'leri ç'if kat tahtadan* (RİA, s.206)

-h-: *ehtibarum vardır yazi yazane* (RİA, s.236)

-y-: *e nerden teymin edeceğim buni?* (RİA, s.289)

-n-: *gezarum ardunć* (RİA, s.289)

Son Seste Türeme

m-: *meğersam da koyin da itun uşaklarını elduriyi* (RİA, s.228)

n: *dört keren sordum oga* (RİA, s.228)

k: *kilometreye gelinćek kırk kilometre* (RİA, s.250)

b) Trabzon İli Ağızları

İç Seste Türeme

-y-: *sıfır fayisiz, oranın parasi burada fayizli* (TİA, s.248)

: *mesayiye galmyoruz* (TİA, s.135)

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada Anadolu ağzlarındaki ünsüzlerin hangi niteliklere bağlı olarak türediği ve bu türeme olayının hangi ünsüzlerde yaygın olduğunu belirlemek amaçlanmıştır; ön ses, iç ses ve son seste ünsüz türemeleri tespit edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Anadolu ağzları ile ilgili tasniflerde belirtilen Batı grubu ağzlarından (Malatya, Uşak, Edirne, Nevşehir ve Ordu) Doğu grubu ağzlarından (Keban-Baskil-Ağın, Erzincan, Kars, Erzurum, Urfa) ve Kuzey Doğu grubu ağzlarından (Rize ve Trabzon) olmak üzere toplamda on iki eser incelenmiştir. Eserlerde "Ünsüz Türemesi" başlığı altında verilen örneklerden hareketle tespit edilen ünsüz türemeleri tablolar şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Batı grubu ağzlarında tespit edilen ünsüz türemeleri

Ön Seste Türeme	İç Seste Türeme	Son Seste Türeme
n-, ünsüz + ünlü türemesi, h-, y-	-b-, -d- -ğ-, -h- -k-, -n-, -r-, -s-, -ş-, -v-, -y-	-k-, -m-, -n-, -t-, -y-, -z

Tablo 1'de gösterildiği gibi Batı Grubu ağzlarında görülen ünsüz türemesinin ön seste "n-, ünsüz + ünlü türemesi, h-, y" iç seste "-b-, -d- -ğ-, -h- -k-, -n-, -r-, -s-, -ş-, -v-, -y-" son seste "-k-, -m-, -n-, -t-, -y-, -z," sesleriyle oluşmuştur.

Tablo 2. Doğu grubu ağzlarında tespit edilen ünsüz türemeleri

Ön Seste Türeme	İç Seste Türeme	Son Seste Türeme
h-, v-, y-	-b-, -g-, -h-, -m-, -n-, -r-, -t-, -s-, -v-, -y-	m-, n-, y-

Tablo 2'de gösterildiği gibi Doğu Grubu ağzlarında ünsüz türemesi ön seste "h-, v-, y-" iç seste "b-, -g-, h-, -m-, -n-, -r-, -t-, -s-, -v-, -y-" son seste "m-, n-, y-" seslerinin ortaya çıkmasıyla oluşmuştur.

Tablo 3. Kuzey grubu ağzlarında tespit edilen ünsüz türemeleri

Ön Seste Türeme	İç Seste Türeme	Son Seste Türeme
h-, y-	-ğ-, -h-, -n-, -y-	k-, m-, n-

Tablo 3'te gösterildiği gibi Kuzey Grubu ağızlarında ise ön seste “h-, y” iç seste “-ğ-, -h-, -n- -y-” son seste “k-, m-, n” olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. *Ağız gruplarında ortak tespit edilen ünsüz türemeleri*

Ön Seste Türeme	İç Seste Türeme	Son Seste Türeme
h-, y-	-h-, -n-, -y-	m-, n-

Tablo 4'e göre üç ağız grubunda tespit edilen ortak ses türemeleri şunlardır: ön seste “h-, -y”, iç seste “-h-, -n-, -y”, son seste “m-, n-” dir.

Tespit edilen bulgulardan hareketle Anadolu Ağızlarında Ünsüz Türemesi başlığı altında sunulan değerlendirmelerin her bir çalışmada farklılık gösterdiği ve bu ses olayındaki temel kıstasın Türkiye Türkçesindeki yazı dili olduğu görülmüştür. Anadolu ağızlarında yapılan çalışmalarda bu duruma vurgu yapan Gülsevin (2005: 207) yaşayan ve tarihi lehçelerle kıyaslama yapıldığında bazı kelimelerde görülen ses olayının ön türeme olmadığını, ünsüz türemesi olarak değerlendirilen bu seslerin kelimelerdeki eski bir ünsüzün devamı olduğunu belirtmiştir.

Ağız araştırmalarında özellikle inceleme bölümlerinin ortak yöntemlerle ortaya konmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Buran A. (1997). *Keban, baskil ve ağın yöresi ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu A. (1994) *Anadolu ağızlarında toplamalar*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demir, N. (20001). *Ordu ili ve yöresi ağızları.*: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demir, N. (2006). *Trabzon ve yöresi ağızları I-II-III*. Gazi Kitabevi Yayınları.
- Eckmann, J. (1953). Kelime ortasında anorganik B, P ve M'nin türemesi. *Türkiyat Mecmuası X*, s. 313-320.
- Edip Urfalı K. (1991) *Urfa ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1988). *Kars ili ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1999). *Türk dili*. Bayrak Basın Yayın Tanıtımı,
- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum ili ağızları, (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)*, III. Cilt. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülseren, C. (2000). *Malatya ili ağızları (İnceleme-Metinler- Sözlük ve Dizinler)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2002) *Uşak ili ağızları ağızı (Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2005). Ağız araştırmalarımızda yaygınlaşmış yanlışlıklar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 5(2), 207-213.
- Günay, T. (2003). *Rize ili ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İhan, N. (2009). *Türkiye Türkçesi ağızlarında ses türemesi ve ağız tasnifleri açısından değerlendirilmesi*. Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kalay, E. (1998). *Edirne ili ağızları, İnceleme-Metin*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Koç, A. (2010) Kelime sonunda ünsüz türemesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28:47-67.

Korkmaz, Z. (1994), *Nevşehir ve yöresi ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2007), *Eski anadolu türkçesinin türk dili tarihindeki yeri, Türk Dili Üzerine Araştırmalar-III*.Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tekin, T. (1975). *Ana Türkçede aslî uzun ünlüler*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Üstüner, A. (2003). *Türkçede Pekiştirme*.

Sağır M. (1995). *Erzincan ve yöresi ağızları, İnceleme Metinler Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sağır, M. (2002). Ses olayları bakımından anadolu ağızları, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S: 20.

Korkmaz, Z. (1994). *Nevşehir ve yöresi ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.